

FARMAKOTERAPEUTICKÁ REVUE

3/2019

© Doc. RNDr. František Weyda, CSc.

CURRENT
MEDIA

Profesor Cyril Höschl

Rychlé tempo a velký rozsah změn v jednotlivých oblastech lidské činnosti lze vysvětlit jako důsledek pokroku, který provází intenzivnější globální komunikaci a širokou dostupnost vyššího vzdělání. Při pohledu zblízka lze ale pozorovat osobnosti, které mají na těchto změnách významný podíl. Takoví jedinci udávají polohu, ve které se jejich obor nachází a směr kterým se ubírá. Slouží jako milníky na cestě z minula do budoucnosti. V psychiatrii je takovou osobností prof. MUDr. Cyril Höschl, DrSc., FCMA, FRCPsych – psychiatr, učitel, vědec a organizátor. Oboru pomohl zjednat respekt a autoritu mezi kolegy lékaři, mezi vědci, politiky i svými čtenáři a posluchači. V psychiatrii je především autoritou odbornou, za hranicemi oboru je vnímán jako významný publicista a neopominutelná osobnost intelektuálního prostředí společnosti.

Cyril Höschl se narodil v Praze a na střední školu chodil v Liberci, četl, co se mu dostalo do ruky, hrál na klavír, skautoval, užíval kopcovitou krajinu severních Čech i podnětnou atmosféru šedesátých let. Medicínu studoval na pražské Fakultě všeobecného lékařství Univerzity Karlovy. Během studia pracoval jako pomocná vědecká síla v Ústavu lékařské biochemie a ve Farmakologickém ústavu. Po promoci nastoupil do Výzkumného ústavu psychiatrického (VÚPs) v Praze-Bohnicích. Od roku 1977 byl souběžně asistentem na Katedře psychiatrie Lékařské fakulty hygienické Univerzity Karlovy (dnes 3. LF UK). Odborně vyrůstal pod vlivem kolegiálního a inspirujícího prostředí a zejména prof. Hanzlíčka, tehdejšího ředitele ústavu. Obdivoval u něj encyklopedické znalosti a osobitý přístup k výzkumu i psychiatrické praxi.

V roce 1982 obhájil MUDr. Höschl na Fakultě všeobecného lékařství práci „Některé endokrinní aspekty lithiové profylaxe“ a získal vědeckou kvalifikaci kandidáta věd (CSc.). V roce 1989 vyšla jeho monografie „Neuroendokrinologie v psychiatrii“ a získala prezidiální cenu Československé psychiatrické společnosti ČLS JEP. MUDr. Höschl se habilitoval a v roce 1991 byl jmenován profesorem psychiatrie.

Po roce 1989 přestaly mít postavení a postoje neustraněný tlumivý účinek na profesní a životní perspektivu. V roce 1990 obhájil doktorskou vědeckou

hodnost (DrSc.) a byl také na dvě následující období zvolen děkanem 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Byl také jmenován ředitelem Výzkumného ústavu psychiatrického (VÚPs), přejmenovaného ve stejném roce na Psychiatrické centrum Praha a stal se přednostou Psychiatrické kliniky 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Po svých děkanských obdobích pracoval prof. Höschl ve vedení fakulty ještě dalších šest let jako proděkan. Jedním z výsledků děkanského období byl nový model integrované výuky, ojedinelý a úspěšný pokus zaujmout studenty propojením tradičně oddělované klinické a preklinické výuky. Velký význam měly i nové a svobodnější mezinárodní kontakty a vztahy. Zcela mimořádná byla pražská návštěva a přednáška filozofa vědy Karla Poppera při příležitosti udělení čestného doktorátu UK v roce 1994. Podobně paměťhodné jsou také návštěvy neurofyziologa a nobelisty Johna Ecclese nebo farmakologa a podnikatele Paula Janssena.

Výzkumné zájmy Cyrila Höschla se v prvních dekádách jeho psychiatrické zkušenosti soustředily na neuroendokrinologii (lithium a hormony štítné žlázy, kortikosteroidy, dexamethasonový supresní test, regulace kalciového metabolismu), později na psychofarmakologii a v posledních letech se podíli na týmové práci zaměřené na neurovizuální studie aktivity neuronálních okruhů a řadu dalších neurovědních témat. Psychiatrické centrum Praha po roce 1989 oživilo pod jeho vedením poslání VÚPs a v roce 2015 se transformovalo do Národního ústavu duševního zdraví (NÚDZ), postaveného na zelené louce v Klecanech u Prahy s úsilím a vírou, které byly nezbytné k překonání různých protivenství. NÚDZ je v čele s prof. Höschlem špičkové vědecké i klinické pracoviště a svými výsledky se řadí k předním psychiatrickým pracovištím středoevropského regionu.

Je dobrým zvykem podpořit a doplnit příběh daty. Prof. Höschl napsal nebo byl spoluautorem 20 odborných monografií, jedenácti učebnic a 39 samostatných kapitol v odborných knižních publikacích. Je autorem nebo spoluautorem 107 českých původních sdělení nebo přehledů a 142 odborných publikací v angličtině. V těchto jazycích dohromady publikoval také kolem 150 krátkých odborných sdělení. Podle data-

báze Web of Science byl bez autocitací citován zatím v 2 763 případech a jeho Hirschův index je 31. Prof. Höschl byl řešitelem nebo spoluřešitelem 21 grantů a sloužil ve vedoucích funkcích většiny grantových agentur posledních dekád. Založil a dodnes řídí odborné periodikum *Psychiatrie, časopis pro moderní psychiatrii*. Je a byl členem řady vědeckých rad, poradních sborů, rad grantových agentur a redakčních rad domácích i zahraničních odborných periodik. Prof. Höschl po dlouhá léta nepřetržitě vyučuje na 3. lékařské fakultě Univerzity Karlovy mediky, studenty doktorského studia, lékaře ve specializační přípravě a doma i ve světě učí v mezinárodních psychiatrických kurzech. V roce 1997 mu Univerzita Karlova udělila Zlatou medaili. Po řadu let létal přednášet a vyučovat studenty také do Košic na Lékařskou fakultu Univerzity Pavola J. Šafárika. Přednášel a byl náměstkem ředitele vídeňské Školy klinického výzkumu. Byl a stále je učitelem a členem fakulty Lundbeck International Neuroscience Foundation (LINF) v Kodani v Dánsku. Do současné doby přednesl přes 1 300 anglických i českých odborných sdělení doma, v Evropě i v zámoří. Stál u vzniku servisní vzdělávací a marketingové instituce AMEPRA (Academia Medica Pragensis), která pořádá konference, vzdělávací kurzy a vydává sborníky odborných setkání. Je čestným členem České psychiatrické společnosti, Slovenské psychiatrické společnosti, České neuropsychofarmakologické společnosti a České společnosti pro biologickou psychiatrii. Stál u zrodu České lékařské akademie (ČLA) sdružující přední české lékaře, špičkové akademické odborníky v medicíně, kteří se o medicínu zasloužili svým výzkumem a/nebo za sebou zanechali žáky a klinickou školu. To vysvětluje i jednu zkratku mezi tituly prof. Höschla: členové ČLA mohou ke svým titulům připojit anglické označení FCMA (Fellow of the Czech Medical Academy). Prof. Höschl byl později zvolen prezidentem Evropské federace medicínských akademií (FEAM), organizace, která národní medicínské akademie zastřešuje. Stal se zakládajícím členem České učené společnosti. Je dlouholetým členem Americké psychiatrické asociace v postavení „International Distinguished

Fellow“, členem Mezinárodního kolegia neuropsychofarmakologie (CINP) a pracoval také ve výboru Evropského kolegia neuropsychofarmakologie (ECNP). V letech 2007–2008 byl zvolen prezidentem Evropské psychiatrické Asociace (dříve AEP, dnes EPA), zasloužil se o její trvalé sídlo ve Štrasburku a byl jmenován čestným členem této celoevropské profesní asociace. V roce 1996 ho Královská kolej psychiatrů Spojeného království pro zásluhy o rozvoj psychiatrické spolupráce mezi Velkou Británií a Českou republikou přijala za svého člena a v roce 2003 mu přiznala postavení čestného člena – „fellow“ s oprávněním užívat u jména zkratku FRCPsych. Hýřit čísly, vyjmenovávat zodpovědné a náročné role doma i v zahraničí by bylo možno ještě dále a dlouho, ale snad je na místě se vrátit k prostému shrnutí: rozsah i kvalita vědecké práce, pedagogického působení i produktivní organizační energie spojené s prof. Höschlem jsou mimořádné a byly vykoupeny soustavnou prací. Profesor Höschl je učenec s hlubokým porozuměním pro svůj obor, a navíc skvělý učitel. Toho, co se mu podařilo, nelze dosáhnout bez elánu, bez schopnosti se z poznávání těšit. Optimismus, vytrvalost i odolnost proti zátěži našly své uplatnění při budování NÚDZ. Nejedná se jen o moderní budovu, která popírá stigmatizující představu o psychiatrickém zařízení jako o temném a nebezpečném místě vyloučení. Prof. Höschl vdechl transformovanému ústavu za Prahou ducha a směřování. Vedle tradice neurovědního a psychofarmakologického výzkumu se v ústavu rozšířil i výzkum v oblasti sociální psychiatrie a došlo k obnově výzkumného zájmu o mechanismus účinku a léčebné využití psychedelik. V prostředí ústavu panuje atmosféra spontánního zájmu, vzájemného respektu, tolerance a obětavosti a formuje se v ní perspektivní generace psychiatrů.

Mimo psychiatrii je prof. Höschl popularizátor vědy a publicista. Umí dobře psát a výborně přednáší. Od roku 1990 poskytl velké množství rozhovorů a napsal stovky fejetonů, úvah a polemik na různá témata do novin, všeobecně na vědu zaměřených periodik i běžných časopisů. S železnou pravidelností píše od roku 2002 každý týden do rubriky Listy Cyrila Höschla v týdeníku Reflex odpovědi na jemu adresované dotazy čtenářů, provázené komentářem či úvahou. Jejich souborné vydání opakovaně vychází také v knižní podobě. Také jeho přednášky jsou přitažlivé

Foto: Daniel Horák

a zkomponované tak, aby pozornost posluchače v jejich průběhu neklesala, ale rostla. Čtenářům i posluchačům nabízí srozumitelná a přesvědčivými argumenty hájená stanoviska, která se opírají o analytický postřeh a rozsáhlé znalosti. Nejednoduší a nepodléhá svodům lacině psychiatrizovat problémy kultury, životního stylu nebo politiky.

Publicistika prof. Höschla těší. Je to ale hlavně hudba, která je mu intimně blízká. Sám je výborný klavírista a hudbymilovný „amatér“ v tom nejlepší smyslu slova, který hudbu provozuje i poslouchá s hlubokým porozuměním. Je přítel a nadšený obdivovatel předních interpretů klavírního i houslového umění. Zve své přátele k vystoupením na psychofarmakologických konferencích v Jeseníku či nově na pravidelných večerních setkáních s hudbou v prostorách NÚDZ. Jeho zasvěcené úvody na koncertech předních komorních souborů a interpretů jsou dokonale sladěné s očekávaným hudebním zážitkem a posluchači je mají rádi a vděčně si jich cení. S výtvarným uměním spojuje prof. Höschla na prvním místě jeho

manželka, výtvarnice Jitka Štenclová, ale také zasvěcený zájem a záliba.

O těžišti zájmů a životním nasměrování prof. Höschla napoví i jeho vzácné a výjimečné neúspěchy. Za příklad lze považovat, že přes podporu tehdejší ODA nakonec nebyl v roce 1996 zvolen za Prahu 8 do Senátu ČR. Je to pro psychiatrii a medicínu šťastná okolnost. Ušetřená energie, příležitost nerozptylovat síly a soustředit se na jejich těžišti v medicíně a psychiatrii přinesly prospěch mnoha pacientům, studentům i kolegům. Jako lékař se prof. Höschl dokáže pečlivě a promyšleně starat o náročné pacienty. Jako učitel je pro studenty všech stupňů zárukou, že se naučí kriticky a poučeně přemýšlet o odborných problémech. Odborně i lidsky je a vždy byl hodnověrný, poctivý a plný energie. Prof. Höschl je osobnost, která české psychiatrii prospívá. Samozřejmě a bez pompy. Jeho letošní životní jubileum jako by ustupovalo do pozadí, překryté trvalým tvůrčím elánem. Cyril Höschl oslaví v listopadu tohoto roku už/teprve sedmdesát let...

Prof. MUDr. Jan Libiger, CSc.